

τοῦ βιβλίου εἶν' ἐκεῖνο πού μιλεῖ ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὸν κανονισμό καὶ γιὰ τὴν ἐνοποίηση τῆς ἐθνικῆς γλώσσας. Ἐπιμένει στὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀπλῆς καὶ εὐκολῆς γραμματικῆς γιὰ τὰ σκολειά. Μιά τέτοια γραμματικὴ πρέπει νὰ γραφτῆ σύμφωνα πάντα μὲ μιὰ ἀρχή. Χρειαζέται νὰ λείψουν οἱ πολλαπλοὶ τύποι καὶ νὰ πλοποιοθηθοῦνε κάτω ἀπὸ ἕνα γενικό κανόνα πού νὰ περιλαβαίη ὀλόκληρη σειρά ἀπὸ λέξεις κυρίως γιὰ τὶς ρηματικὰς κατάληξεις. Δηλαδή, τυχαίνει μιὰ λέξη νὰ παρουσιάζεται μὲ πολλοὺς τύπους ὅμοια καθιερωμένους ἀπὸ τὴν κοινὴν χρῆση :

βαριούμαι καὶ βαριέμαι, κλαίω καὶ κλαίγω κτλ. Συμφέρει στὴ διδασκαλία νὰ ὑποταχτοῦν οἱ λέξεις τοῦτες σ' ἕνα τύπο. Μὰ πῶς μπορούμε νὰ διαλέξουμε; Θὰ διαλέξουμε κείνο τὸν τύπο πού παρουσιάζει τὶς πιὸ μεγάλες πιθανότητες πῶς θὰ ἐπικρατήσῃ. Καὶ οἱ πιθανότητες αὐτὲς θὰ εἶναι τόσο πιὸ πολλές, ὅσο θὰ ταιριάζῃ ὁ προτιμητέος ὁ τύπος μὲ πλουσιώτερη σειρά ἀνάλογων ὄρων. Ἔτσι, θάφθουμε τὸ κλαίγω καὶ θὰ πάρουμε τὸ κλαίω γιὰ τὸ κλαίω μπαίνει στὴν ἀράδα μὲ τὸ λέω, καίω, ἀκούω, φάω, πᾶω, ὅπου τὸ γ δὲν μπορεῖ νὰ μὲνι στοὺς τύπους τοῦ ἐνεστώτα. Ἀντίθετα, τὸ γ πρέπει νὰ μὲνι στὸν παρακτικὸ γιὰ τὸν ἄν μπορούμε νὰ τὸ βγάλουμε στὴν κοινὴ χρῆση, καὶ λέμε ἄκουα, ἄκουες κτλ. ἡ κοινὴ χρῆση ἀπαγορεύει τὸ βγάλσιμο στὸ ἔλα, ἔλεες κτλ. Κ' ἔτσι ἡ σειρά θὰ βρισκόταν ἐμποδισμένη, καὶ ὁ νόμος θὰ κομματιάζεταν καὶ θὰ χάνοταν μέσα στὰ μπερδέματα τῆς ἐξαίρεσης. Ὅταν κανεὶς παίρνῃ γιὰ ὁδηγὸ, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τὴν ἱστορία τῆς γλώσσας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά τὴ ζωντανὴ φωνολογία, παύει ἀπὸ τὸ νὰ βλέπῃ χωρισμένα τοὺς τύπους καὶ τὶς λέξεις· τὰ βλέπει συμπλεγμένα καὶ συγκολλημένα σὲ ἀρμονικὰ οἰκοδομῆ πού ὅλα τῆς τα μέρη ταιριάζουνε τὸνα μὲ τ' ἄλλο.

Πόσο ἀληθινὴ καὶ πόσο γόνιμη εἶναι ἡ ἀρχὴ τούτη, φαίνεται ἐκεῖ πού ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τούτης, ζετυλίγοντάς τιν ἐκεῖ δειχνονται τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Ψυχάρη, ἡ καθαρὴ του ματιὰ, ἡ ἀλάθευτη κρίση του, τὰ ἔσφαλτα συμπεράσματά του. Ὑστερ' ἀπὸ τὴ συμπεκνωμένη, περιπλοκὴ τοῦ Ronsard, τὸ πειθαρχικὸ σὺγγύρισμα τοῦ Malherbe, πού κόβει, γιὰ νὰ δώσῃ φῶς καὶ ἀέρα. Ἡ γλώσσα κλαδωμένη ἀπὸ δῶ, θὰ πλουτιστῇ ἀπὸ κεῖ μὲ δαυείσματα καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ ἀπὸ τὶς ξένες γλώσσες, ἀναγκαῖα γιὰ νὰ εἰπωθοῦν οἱ νέες ἰδέες· μὰ

δαυείσματα· αὐστηρὰ ὑποταγμένα στὴ ζωντανὴ φωνολογία, στὸ ζωντανὸ τυπικόν.

Κι ἀφοῦ δείξαμε τὴν ἐπιστημονικὴ ἀξία τῆς Ἀπολογίας, θὰ εἴτανε ἄδικο νὰ μὴν ποῦμε δῦὸ λόγια καὶ γιὰ τὴν ἀξιοσημειωτὴ φιλολογικὴ τῆς ἀξίᾳ. Τὸ ὕψος τοῦ βιβλίου εἶναι τὸ πιὸ καταπειστικὸ ἐπιχείρημα γιὰ τὸ θέμα πού ὑποστηρίζει. Δείχνει μὲ τὸ παραδειγμα πῶς ἡ δημοτικὰ γλώσσα, τεχνικὰ μεταχειρισμένη, ἔχει ἀπὸ τώρα ἀρκετὸ πλοῦτος, δύνμη καὶ εὐλυγισίᾳ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὰ λεπτότατα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς. Καὶ καταλαβαίνει κανεὶς πῶς ὁ ἀρχηγός, κάνοντας λόγο στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του γιὰ τοὺς ἄξιους πεζογράφους καὶ ποιητὰς πού ἀραδιστήκανε γύρω του, περηφανεύεται γιὰ ὅ,τι κατόρθωσε. καὶ μὲ πεποίθηση στὸ ἔργο ἀγναντεύει τὰ αὐριανά..

E. CLÉMENT

Ν Ι Α Τ Α

Ἡ ζήση μου ξεκίνησε νὰ πᾶν νὰ βρῇ τὰ νιάτα... Τοῦ κάκου ἀργοπλανέθηκε σὴς ἄσας τὴ χλιμάρα, τοῦ κάκου χῶρες διάβηκε καὶ πολιτεῖες καὶ κάμπους, τοῦ κάκου τ' ἀποζήτησε σ' ὅλα τὰ μονοπάτια. Μὰ ἕνα στεγνὸ καὶ ἀπόμωρο καὶ κρύφιο μονοπάτι τῆς λέει : «Γιὰ πάντα με κυρὰ, καὶ ἀκούθῃ με καὶ μένα». Τὸ πάτησε, τ' ἀκούθῃσε, καὶ ἀπόκοντα τὸ πήρε. Τὸν κάμπο ἀφίνει πίσωθε καὶ τὰ βουνὰ σιμώνει. Στὰ πλάγια καὶ στὰ διάσελα γλιστρεῖ τὸ μονοπάτι, στὰ φουντωμένα γκρέμπανα καὶ σὲς στενὲς κλεισοῦρες. Στρατὶ τὸ κοντανάσασμα τὸ ἀφάνισμα τοῦ κάκου στρατὶ στρατὶ τὸ γήγεμα καὶ ἡ μυστικὴ ἡ ἐλπίδα. Ἐξέπαγε ἔδω τὸ ρῶτημα καὶ ἀντιβογγοῦσε ἐκεῖθε. —Τὰ νιάτα πού φυτρώνουνε καὶ πού ὁροολογοῦνται, στὸν ἥσιο τους νὰ κοιμηθῶ καὶ ἄπ' τὰνθια τους νὰ κόψω, νὰ στολισθῶ νὰ μυρωθῶ καὶ νὰ καλοκαρδίσω ;... Κ' ἐντὸς ἀγροίκας μόνιμα καὶ εἴταν φωνὴ σὴν ξένη. —Αὐτοῦ πού πῆς ἀφέντρα μου, στὸ δρόμο σου θὰν τᾶβρηε.. Τηράει ζερβά, τηράει δεξιά, τηράει καταμπροστά τῆς βλοῖδι εἴταν ἡ συντροφιά πού ἔσωνε ἀγνή τὴ στρατά. Στέρφες ψυχὲς πού γύρευαν τὸ μαγικὸ τὸ σπῆρο, ἀγνὲς ζωὲς πού ἀκούθῃσαν τὸ μυστικὸ μαγνητῆ, καὶ σιήφες πού πελάγωσαν σκυμένες στὰ κετάπια. Ἐφτανε ἀπόπερα ἡ ὁροσιά, καὶ φέτρωνε ὁ ἀγέρας σὴν παραδείσιο μπάλασμο πού σφίγγει τοὺς ἀρμούς σου. Κάτι καινούριο, ἀνείπωτο, ξάνοιγε ἐντὸς τὸ βλέμμα, καὶ λόγιας πῶς ἔβλεπε πρώτη βολὰ τὸν ἥλιο... Κοιτοζυγώνει ἡ ζήση μου καὶ μπαίνει μέσ' τὸ δάσο πού στέκει σὲ λεβεντινὸς κατάκορφα, καὶ πάντα καὶ σὰ γανιάζει ἡ ἀνεμικὴ καὶ σὴν κεντρώνει ὁ γήλιος γιὰ τὸν καλοδεχόμενον ξαπλώνει τὰ κλαριά του.

Πρὶ νὰ σταθῇ, ν' ἀναπαυτῇ, νὰ πάρῃ λίγη ἀνάσα τὸ λόγο τῆς, χαρῆτίσμα, στέλνει πολέβου γύρα.

—Γλυκόνειρος καὶ μυστικὸς κόσμος τ' ἀνάδαμά σας. Ἡ παρθενία σας λοβίουδου καὶ ἡ λυγερία σας πόθος, τὸ ψῆλος σας ὡσὴν καμηλός, πόθος ἡ προσονική σας Ἀχ ! τὰ μικράτα μου εἴτανε δειλὰ καὶ ἀρρωστημένα μὲ σκέψη ἀργοπερπάτητη, καὶ εἴτανε τὸ κορμί μου τόπος πού λαχταράει κλαροὶ καὶ νεῖρεται νεράκι. Μὰ τριγυρίζετε ἀπαιμὶ καὶ μέσ' τὴν ἀγκάλιά σας νοιώθω πρωτόφαντην ὁρμὴν γιὰ τὸν τρανὸ μου δρόμο. Πάνου μου γλυκοσπένετε τὸ χᾶδι τῆς ἀγάπης καὶ τὴν πνοὴ τῆς ὁμορφιάς... Γνώρισα τώρα ἐντὸς μου ἀμέτρητα ἀναβροῦματα, καὶ ἡ ὑπαρξή μου ἀπλώθη, γιὰ νὰ μαντέψῃ τ' ἄγνωστα... Τ' ἄψυχα καὶ ἔρμα γύρα μου κουβεντιάσαν, καὶ ἔγυρα ν' ἀγγίξω τὴν ψυχὴ τους... Σεμνὸ ἄς σταθῇ τὸ διάβα μου ἀνάμεσὸ σας, καὶ ἄξιο. Καὶ κότου ἀπὸ τὸν ἥσιο σας καὶ μέσ' τὴ χλωροσιά σας ἄς εἶν' ἡ ἀγκάλη μου ἀνοιχτὴ γιὰ τὰ καινούρια, ὅς εἶναι πάντα μου ὁ ἔξυπος δνεῖρο, πάντα τραγοῦδι ὁ ὕπνος... Δὲν εἶναι ἡ γίς μου ἀνήμερη καὶ στέρφο μου τὸ χῶμα, μὰ πλάι σας ἐφαντάστηκα φτερά στὸ λογισμό μου, καὶ ἔπλασα τὸ τραγοῦδι μου γοργὸ ὡς τὸ λέρασμα σας, καὶ εἶπα νὰ μπάσω μέσα μου τὴν αἴθρα τῆς δικῆς σας, καὶ ἔταξα τὰμα τῆς ψυχῆς, τὶς χάρες σας στεφάνι... Μὰ μιὰ μου ἡ μεγαλύτερη καὶ ἀπόβαθη λαχτάρα. Τὸ σπῆρο σας, τὸ σπῆρο σας λένου μου νὰ σκορπίσω, καὶ ἂ νὰ φυτρώσῃ μέλλεται καὶ νὰ ριζώσῃ κάπου, παρὰ στὸν κῆπο τοῦ κορμιού, κἀλλίω μέσα στὸ νοῦ μου.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ

(Δημοσιεύτηκε στὴν « Ἀκρόπολις », 13 τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 1, στηλ. 6.)

Ὁ συγγραφεὺς τῶν « Ἀθηναίων Δημάρχων » κ. Γ. Παρασκευόπουλος ἀπέστειλε τὸ βιβλίον του εἰς τὸν γνωστὸν μεταφραστὴν εἰς τὴν δημῶδη τῆς Ἰλιάδος καὶ τοῦ Εὐαγγελίου κ. Α. Πάλλη, καὶ ὁ κ. Α. Πάλλης τοῦ ἔστειλε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, ἣτις εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπιπέφες ἐνδιαφέρουσα :

Ὅχι μόνον διὰ τὰς ὠραίας πράγματι περὶ τῶν πρὸ πενήκοντα ἐτῶν Ἀθηνῶν ἀναμνήσεις τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μεγάλην πρὸς τὸν Δημάρχον μας καὶ τὰ ἔργα του ἐκτίμησιν τοῦ κ. Α. Πάλλη, ὅστις ζῶν εἰς Ἀγγλικὰς μεγαλοπόλεις καὶ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν πού ἔχει εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆται τοὺς ἀγῶνας τοῦ Δημάρχου μας, ὅστις παρελθὸν χρόνος ζῆτᾷ νὰ τὸ διακοσμήσῃ πολεμοῦμενος ἀπὸ Κυβερνήσεις

Ψ Υ Χ Α Ρ Η Σ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Ὁ Ἀντρέας ὅμως γύρεβε καὶ καλὰ νὰ πείσῃ τὸ ραδιογράφο· γύρεβε ὁ ἀνέλιπτος μιὰ ἐλπίδα νάρπαξ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ὁ ναθαγημένος ἀπὸ τὴ θάλασσα ἔρημη καὶ ἡ ἐπιστήμη στὰ λόγια του βουδῆ. Ὁ κ. Μπλέκος ἔλεγε καὶ ξανάλεγε, γλυκὰ γλυκὰ, πῶς τὰ ράδια μῆτε θέρμη προξενοῦνε μῆτε καμιά ταραχὴ. Ὁ Ἀντρέας κοίταξε ἄχαρνα τὰ χέρια τοῦ ραδιογράφου, τὰ δάχτυλά του τὰ καμένα, τὰ ξεφλουδιασμένα, τὰραχνιασμένα στὴν ἄκρη τους. Καὶ τοῦ κένει :

— Νὰ ὡστόσο πού κάπως ἐνεργοῦνε τὰ ράδια,

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

νὰ πού ὄξω ἀπὸ τὴ θεραπευτικὴ τους τὴ δύναμη, θᾶχουνε καὶ καταστρεφτικὴ, ἀφοῦ σοῦ κάψανε καὶ σένα τοῦ ἴδιου τὰ δάχτυλά σου.»

Χιμογέλασε ὁ Μπλέκος. Ἡμερα τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ὕψος ἐνὸς σοφοῦ πού ξέρει τὴ δουλειὰ του, πῶς τὸ δαχτυλοκάψιμο στοὺς ραδιογράφους δὲ σημαίνει, καὶ πῶς ἄλλο ἡ ἀρρώστια τῆς φυματισμένης. Τὸν ἀποχαίρετῃσε ὁ Ἀντρέας. Κομμένη τώρα ἡ στερνὴ του ἐλπίδα, γκρεμισμένη. Γκρεμιστήκε ἀπὸ τὶς σκάλες καὶ ἀφτὸς, περισσότερο παρὰ πού τὶς κατέβηκε. Γύρισε σπῆτι πεζός. Τρία τέταρτα τῆς ὥρας δρόμο. Ἀφανισμένος. Νύχτα καὶ ἀναμμένα τὰ γκάζια παντοῦ. Κατρακυλοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια του τὰ δάκρυα, χοντρά χοντρά. Ἐκλαψε ὅσπου νὰ προφάσῃ στὸ ἔργαστήρι του, νὰ σωροβολιατῆ στὸν καναπέ, καὶ ἀφοῦ ἔπεσε σὰ χτυπημένος, ἀκόμη καὶ ἀκόμη ἔκλαιγε.

Ὁ Ἀντρέας πίστεβε τότες στὰ λόγια τοῦ φίλου του καὶ τὸ εἶχε γιὰ βέβαιο πῶς δὲν μπορούσε τίτοιος ἄθρωπος νὰ γελαστῇ. Ἐμελλε γλήγορα νὰ καταλάβῃ πῶς τὰ ράδια δὲν εἶχανε πάψει τὸ σκοτωμὸ τους. Μὲ τὸ Φλεβάρη ξέσπασε τὸ κακόν. Ἐρχεται σὲ κάθε ἀρρώστια μιὰ στιγμὴ ὅπου, καθὼς τὸ δίδασκε ὁ Ἱπποκράτης, τὸ πάθος κρῖνεται. Καὶ τότες γίνεται

κρίση. Δικάζεται ἡ ἀρρώστια καὶ εἴτε θὰ καταδικαστῇ ὁ ἀρρώστος εἴτε θὰ λεπτρωθῇ. Πιάστηκε ἡ κακὴ ὥρα γιὰ τὴν Κατινούλα. Πρῆστηκε ξανά, πρῆστηκε ἡ φούσκα. Πρῆστηκε πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν πρώτη φορά, τοῦ Χριστοῦ, μὲ τὰ πρῶτα ραδιογράφματα. Κι ἀρχίσανε συννεμα κατὶ πόνοι ἄγνωστοι ὡς τὸ Φλεβάρη, τρομαχτικὸι, παντοῖνοι, ἀπαίσιοι. Μῆτε τὰ πιασθέντα μὲ τὴ μορφήν δὲ ρελοῦσανε πιε. Κ' εἴτανε πάντα νὰ θαμνησῇ γιὰ τὸ κορπάκι τοῦ κοριταίου, τὴν πιμονὴ καὶ τὴν τομονὴ τῆς, τὴ θείλησῃ τῆς νὰ τὴ γιατρῆψουνε οἱ γατροί, τὰ λόγια πού ἀναγκαζότανε νὰ τοῦς λέγῃ, συχνὰ καὶ νὰ τοῦς τὰ φωνάζῃ, γιὰ νὰ νοιώσουνε τί ἔχει, νὰ τῆς διορίσουνε τὸ γιατρικόν. Εἴτανε νὰ σκοτιστῇ καὶ νὰ φρίξῃ μὲ τὰ χίλια ντέρτια πού τὴν παραδέρνανε τὴν καημένη τὴν Κατινούλα.

Τὸ ἔμπου πάντα ἔβρεγε ἀπὸ τὴ φούσκα, μὰ τὸ καλὸ κατανοῦσε τώρα κακόν, ἐπειδὴ τὴ νύχτα, μὲ τὸν τρόπο τὸν καινούριο πού ἄχαρνα στοχαστήκανε νὰ τὴν πλκιάσουνε στὴν Κλινικὴ, γιὰ νὰ κοίτεται ἴσια, τύχαινε νὰ περρυθῇ τὸ μολεμένο τὸ νερό, νὰ νεβῆ ὡς τὴ ράχη καὶ ἡ ράχη νὰ βγάλῃ σπυριά· τὸ λιγνεμένο τῆς τὸ πετσί κολνοῦσε στὸ σακκί τῆς τὸ καουτσουκένιο πού φοροῦσε στὴ μέση. Ἀναγκάστηκε

Βουλάς, άστυνομίας, άρχάς και δέκα συμβούλους.
 Η επιστολή είναι αυτή:

Αξιότιμε κ. Παρασκευόπουλε,

ΛΙΒΕΡΠΟΥΛ, 1 Απριλίου. — Δέν έχω λόγους να σ' ευχαριστήσω πού με τόση καλωσύνη μου έστειλες τό βιβλίό σου. Είναι πιθανό πώς, άγνοώντας την άξία του, δίχως την καλωσύνη σου, δέ θάν τό διάβαζα.

Τό μέρος του Μερκούρη τό έχεις γράψει με άληθινή άγάπη και ένθουσιασμό, πού δέν τότε βλέπει κανείς από παχιά και λυρικά επίθετα, παρά τόν αιστάνεται και τότε μαντεύει από την επιμέλεια και προσοχή πού καταστρώνεις τά έργα και πού περιγράφεις τόν άκούραστο και με νού τρόπο τής δουλειάς του μεγάλου σας δημάρχου. Τόν ένθουσιασμό σου μου τόνο μετάδωκες κι' έμένα, και θάν τότε μετάδωσεις σ' όποιον άληθινά άγαπά τόν τόπο του.

Τί πρέπει να είναι στην Ελλάδα ή πολιτική— πόσο καταχτόνιο τό βάθος της— δια ζήτησε να ξεκάνει και να πικράνει τέτιον έντρα!

Είδα με πολλή μου χαρά πώς άναγνωρίστηκε τέλος ο φράχτης ως τό μόνο μέσο τελειωτικό νερικού πλούτου. Τό σύστημα τό είδα στην Ίνδικα, και συχνά γυρίζοντας στην Αθήνα τό έλεγα. Νά πού νίκησε ή λογική. Είναι κρίμας έμως πού οι Αθηναίοι δέν παραδέχτηκαν ως βοηθητικό και τό σύστημα των σπιτικών στερνών, όπως νομίζω ύπάρχει στην Υδρα, στη Βενετία και άλλου.

Στό κοντύλι των φιλολογικών άγαθηργιών βλέπω πώς δέν κατεχώρισες και τις 200 δρ. προς τόν καθηγητή Χατζιδάκη.

Τό ιστορικό σου μέρος—δηλ. τά της δημογεροντίας και πριν— είναι λιγώτερο πιτυχημένο. Έπρεπε ή ιστορία ν' άρχισα μ' ένα χάρτη και μια περιγραφή της έποχής εκείνης. Πού κατοικούσαν οι Τούρκοι; πού ήταν τό κέντρο; πού κατοικούσαν οι δικοί μας; πού ή άρχοντολογία μας; κ.τ.λ.; Όλα άφτά έπρεπε να φανούν καθαρά.

Όσο μπορώ να κρίνω απ' ό,τι θυμύμαι της Αθήνας κατά την έποχή του 1857—1862 (λέω τό 1857, γιατί τό πρώτο πράμα πού θυμύμαι είναι γράμματα σε τοίχους με τά λόγια ανιον έτος 1857»), των Τούρκων ο Μαχαλάς, άρχισε από τό μεγάλο Μοναστήρι και πάγαινε ως στό κάστρο με όρια άριστερά τό πρώτο Δημοτ. Σκολιό (όδός Αδριανού) και δεξιά τά Γύφτικα. Δεξιά του Τούρκικου μαχαλά εί-

ταν οι Γύφτοι και τά Χάνια. Άριστερά του Θεσείου πρέπει να βρίσκονταν μικρός χριστιανικός μαχαλάς, ίσως βιομήχανος δηλ. παπουτσήςδες, μαραγκοί κ.τ.λ. Οι Άρβανίτες φυσικά είχαν την Πλάκα, με όλο εκείνο τό μέρος όπου ήταν του Φίνλαιύ και του Σούβεκ τά σπίτια, πρέπει να ήταν ολότελα ξδιο ή καλλιερημένο.

Άντίκρυ στο Μοναστήριακι ήταν τό κέντρο—τό δικαστήριο, ο Ίχασνές, οι προξένοι. Πίσω από την Άγια Ειρήνη ως του Ψυρρή, ήταν ή μεσιανή μας τάξη κι' ή φτωχολογία μας ή άγροτική. Η άρχοντολογία μας είχε τά σπίτια της—σκόρπια και σ' άρκετό διάστημα τό ένα από τό άλλο—όλόγυρα στην τώρα Μητρόπολη. Έκει κατοικούσε ο Γιάννης Πάλλης (όχι συγγενής μου), οι Σκουζέδες, οι Μπενιζέλοι, οι Βλάχοι, ο Καλλιφουρνας, ο Χαλκοκοντύλης, ο Μερτρούδ κ.τ.λ. Όραίο θά ήταν αν είχες δώσει μια περιγραφή του τύπου των σπιτιών τους. Είχαν περιβολάκια και μεγάλες μάντρες, ή όξώπορτα μεγάλη κι' ο τοίχος άπάνου στο δρόμο. Στο καθαρό σπίτι έμπαινες από μέσα. Μια κληματαριά πάντα μπροστά στην πόρτα του. Ένα πατητήρι στο ίσόγειο κι' ένα χαγιάτι στο άνώγειο. Οι κάμαρες μεγάλες με μιντέρια γύρω και κονοστάσια. Μερικά καριοφύλλια στον τοίχο. Μέσα στη μάντρα μερικά γαιδουράκια πάνω, και σ' ένα τους ο νοικοκύρης—ο Πάλλης, ο Μπενιζέλος κτλ.—καθισμένοι δίπλανά (με καλάθι σταφύλια ή κληματόβεργες από τό άλλο μέρος) γύριζε βράδυ σπίτι του από τ' άμπέλι. Θά ήταν ωραία και περιεργότατη μια τέτια περιγραφή. Τί κρίμας πού διάβηκε ή ωραία εκείνη εικόνα και πού καταδικάθηκε ολότελα ο άρχαίος ρυθμός των άρχοντοσπιτιών! Αν καμιά μέρα κάνεις αυτή την περιγραφή, μην ξεχάσεις με ένα λόγο και τις νοικοκυροπούδες. Η περιγραφή σου του ύπόνομου της οδός Σταδίου μου ξαναθύμισε τά παλιά, γιατί εκεί μέσα έπαιζα εγώ μ' άλλους συντρόφους Μισοί μπαίναμε από τή μια άκρη και μισοί από την άλλη, κι' όποιοι τό κάνουν γληγορώτερα.

Δέ βλέπω να άνκφέρεις πότε καταστρώθηκε ή πλατεία του Όλ. Δία. Πρέπει να εΐτανε στα 1860 ή 1861. Θυμύμαι σαν και τώρα τους δουλεφτάδες όταν έσκαδαν, με τις πλακωτικές τους φορεσιές.

Μια λέξη έπρεπε να είχες πει για τά Σκολιά του Χίλλ. Κίγκ, και των Καλογραιών.

Τά Μερκουρικά Δημ. Συμβούλια με λίγες γραμ-

μές τά περιγραφες ζωηρά και σωστά. Τά παλιά όμως δέν είναι καθόλου περιγραμμένα, έξόν λίγο τό πρώτο συμβούλιο του Σκούρου. Έπρεπε να είχε γίνει ή ζουγραφιά τους με τούς καθγάδες τους, τις κλεψίες τους, την άδιανομία τους κτλ.

Έδώ άς σου πώ κι' έτούτο. Όταν εΐταν δήμαρχος ο Σούτσος και πρόεδρος ο Φιλήμονας, κατόρθωσα, με τό μέσο του παλιού μου φίλου Τ. Λούη, να παραβρεθώ σε μια συνεδρίαση. Εΐταν ή τελευταία του χρόνου, κι' έπρεπε να μπούν τότες τά σκυλιά και ν' άλέσουν είδεμύ, χάνονταν ή στιγμή. Και μπήκαν κι' άλέσανε με την καρδιά τους. Με γέλια, με χωρατά, με γλέντια, δοθήκανε δεξιά κι' άριστερά με τις χουφτιές τά χρήματα του Δήμου. Του κάκου αντίλεγε ο Σούτσος—στού κουφού την πόρτα οι Σύμβουλοι—όταν τέλιωσε ή συνεδρίαση, με ρώτησε ο Λούης πώς μου φάνηκε. Του είπα «τό καλύτερο πού μπορείτε να κάνετε είναι να μπειτε όλοι σας στο Βορβοροφάγο και να σας ρήξουνε, μαζί με την άλλη λάσπη, στον πάτο του Σαρωνικού».

Σέ άσπάζομαι, πρόθυμος

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Κρίμας πού δέν κατορθώθηκε τό κατάβρεγμα με θαλασσινό—έτσι καταβρέχουνε στη Μπουμπάη (ή κατ'όρεχαν).

ΣΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΦΩΚΑ

Μπράβο ποληγάρι, πού κρατάς στο χέρι
 Τέτιο ένα μαχαίρι,
 Γιατιά να δίνεις ολονών των άλλων
 Και πληγές ν' άνοιγής μόνο τω δασκάλωνε.

Μ.

Συβαίνει και στις γλώσσες, ό,τι και σε πολλά άλλα πού τά παίρνουν οι σοφοί κανονισμένα από τούς άγράμματους. Ο άγράμματος λαός μόρφωσε τις γλώσσες. Οι εργάτες δώσαν ονόματα σε κάθε της τέχνης τους οργανο. Οι λαοί, μόλις περιμαζωχτήκανε, δώσανε ονόματα για κάθε μιά τους ανάγκη, κ' ύστερ' από πολλούς πολλούς αιώνες οι μεγάλοι άνθρωποι μεταχειρίστηκαν, καθώς εκείνοι ξέραν, τούς δρους τούς φκιασμένους, έτσι στην τύχη, από τό λαό.

ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ

τάμοιρο τό παιδί να τά ξηγήση άπάνωτά της Βιχτώριας, για να της αλλάξουνε σύστημα και να ξαναβρουνε στο παλιό τό σύστημα του Αντρέα, τό στοργυλό τό καουτσούκι από κάτω της. Άπορούσε ή Κατινούλα σα δέν της πονούσανε παρά ή φούσκα και ή βράχι. Καμάρωνε και τόγραφε του Αντρέα, όταν τό κατώρθωνε να πιη άλάκαιο πιατο σούπα. Παρηγοριότανε και με κάτι κόκκαλα, μ' ένα λαιμό της ορνίθας πού έγλυφε, μην έχοντας όρεξη να φάη. Άμα ξαναρχότανε λίγη όρεξη και λίγος ύπνος, καταχαρούμενη, για να χαρή κι ο Αντρέας. Του δηγότανε διάφορα, να τονε διασκεδάση, ως κ' ένα θυμό του Σεβιλιά, πού τράνταζε τό σπίτι, γιατί νοικιάσανε οι καλόγριες σ' έναν άλλο γιατρό τή σάλα της χειρουργικής, πού την ήθελε την ίδια μέρα ο Σεβιλιάθ. Τό κέφι της γελούσε, με την παρμηκή την άνάβρωση, γυάλιζε λές άπάνω στο χαρτί. Έπρεπε ώστόσο να σηκωθή για να του κόμη γράμμα στο κρεβάτι άδύνατο, κι άδύνατο πάλε να σηκώνεται, να περπατή, να καθεται, δίχως ένα μπουκαλάκι αίθέρα, πού τάνάπνεγε συχνά συχνά, μάλιστα ύστερης από νύχτες άχαμνές, άνήσυχες, ταρχαμένες, πού τή σπάνανε, πού την κόφτανε, κι όχι μόνο της άπο παίρνανε την όρεξη, με της ξαναφέρνανε και τά σφι-

ξίματα εκείνα του στομαχιού, τάπελπιστικά. Η Κατινούλα και στα χάλια της άκόμη έβρισκε δέν ξέρω πώς τον τρόπο να αναθάρρησε. Την κεριακή, τέισσερες του Φλεβάρη, μνηούσε του Αντρέα πώς άνοιξε τάπόγεμα ή μύτη της, κ' έπειτα του έλεγε: «Ίσως τίποτα δέν είναι τά τελεφταία μου τά ντέρτια, ίσως σημαίνουνε πώς γλήγορα πάλε θάδιαθετήσω, κ' έτσι, αφού κοιμηθώ, θά είμαι άβριο καλύτερα.» Μ' όλα όμως τά καλύτερα, μ' όλα τάβριο και μ' όλες τις έλπίδες, έβλεπες τόν άθρωπο τόν άποσταμένο να πέφτη στη μέση του δρόμου, απή τό βάρος πού βαστούσε στους ώμους και πού δέν άντεχε πιά. Τό ίδιο του φάνηκε να πέφτη κι' ή Κατινούλα στο γράμμα της δεπτέρας, πέντε του Φλεβάρη—ο θλιβερός της ο άναστενχημός άχ! σα να τόν άκουγε τάφτι του από μακριά—του βράγιζε την καρδιά: «Είμαι άδύναμη, άδύναμη. Άφτό είναι, καθημένο μου άφέντη άγαπημένο, άφτό είναι πού με πειράζει και πού με σκιάζει. Σας βεβαιώνω, και πολύ πολύ μου κοστίζει πού σας τό λέω, πώς σήμερα πιά δε μου άπόμεινε κουράγιο—μπορεί σε μισή ώρα να ξανακάμω, μπορεί να πάρω άπάνω μου τότες σας βγάζω πάλε κανέναν τελέγραφο, να σας τό πώ. Μά Θε μου, Θε μου, τί θα σας μάθη ένας τε-

λέγραφος; Τά ίδια πάντα και πάντα. Τί να σας τελεγραφώ; Κι από τό γράμμα μου μπορείτε να τό δήτε πώς ή νύχτα στάθηκε πολύ καλή και πώς τό φαγι μου δέν άλλαξε—άφτά είναι αλήθεια. Μεγάλα μαντάτα οι τελεγράφοι δε θα σας φέρουνε. Θεόγλυκο εΐτανε τό σημερινό γράμμα της κυρίας Άννας και μου έκαμε πολύ καλό—τή φιλω μ' όλη την τρυφερή άφοσίωση πού έχω μέσα μου—όσο για τά γράμματά σας, άφέντη, σίγουρο πως είναι ή μόνη μου βοήθεια—δίχως τά γράμματά σας, δέν ξέρω πώς θα ζούσα—τά διαβάζω και τά ξαναδιαβάζω, άλλη παρηγοριά δέν έχω. Και ή φωτογραφία σας ή καινούρια πού φροντίσατε να μου τή στείλετε! Ίσια ίσια τή μέρα πού έμνησα χωρίς συντροφιά, ύστερης από τό φεβγομό της κυρίας Άννας, άχ! δέν ξέρετε πόσο τή χάρηκα. Μά να μη με μαλλώσετε, γιατί πολύ τό λυπήθηκα πού βιαζόμουνε να την τραβήξω από τόν πλικο, και την ξέσκισα λιγάκι στην άκρη άκρη του περιθώριου. Θά μου τή σιαζετε, σαν έρθετε και τή δώσουμε στον κορνιζά. Φανταστήτε πού τώρα τώρα την κοιτάζω κ' είμαι πολύ καλύτερα, νοιώθω και περισσότερο κουράγιο πού νάντέξω σ' όλα μου τά μικρά τά ντέρτια. Νά, ή φούσκα, ή φούσκα είναι πού με βασανίζει. Σήμερα είδα τόν κ. Χουίταρη του

ΣΤΟΥΣ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΣ

Όχι τὸ πούθε ἐργεστε νὰ κάμει
ἐδῶ κ' ἐμπρός τὴν τιμὴ σας, ἀλλὰ
τὸ πού πηγαίνετε
Also sprach Zarathustra.

Στὸν ἀριθμὸ 258 τοῦ «Νουμά», εἶχε δημοσι-
φεῖ μιὰ κριτικὴ τοῦ κ. Ἐρμονα γιὰ τὸ «Δωδεκά-
λογο τοῦ Γύφτου», ἡ ὁποία, ἂν ἐννόησα, — ἀνεξάρ-
τητα ἀπ' ὅσα σχετίζονται στενότερα μὲ τὸ ποίη-
μα — θέτει δύο θεωρίες. Α'. Μᾶς παρουσιάζει τὴ
μεγαλόφρονη ἀριστοκρατία ὡς δεῖγμα καλῆς διοίκη-
σης, ἀντίθετα πρὸς αἰτὶς Σημιτικὲς ἰδέες ἀπολυταρ-
χικῆς δημοκρατίας». Β'. Ὑποστηρίζει ὅτι τὴν
ὀρθὴ ἀφ' ἑαυτῆ ἀντίληψη διοικήσεως, εἶχαν οἱ σκεδὸν ἀ-
μόλεπτοι ἀπὸ ξένη βία τὰ Ἄριοι κατακτητὲς καὶ
τὴν ἔχασαν μὲ τὸ νὰ τοὺς «μουλιάσει» ἡ «σάπια»
Ἀσία καὶ νὰ τοὺς «ζωχεριάσουν» οἱ κατακτημένοι
ντόπιοι. Ἐπιθυμοῦσα πρῶτα τὴ δέφτερη θεωρία νὰ
ἐξετάσουμε καὶ κατόπι νῆρθουμε στὴν πρώτη πού
μοῦ φαίνεται τώρα εἶναι ἡ σπουδαιότερη γιὰ μᾶς.

Ἡ ἀνθρωπολογία δὲν κτάρει ἀκόμα καλά νὰ
ξεχωρίσει τίς φυλές, καὶ τὰ ὄριά τους μένουσιν συγ-
χισμένα. Ὅμως θαρρῶ ὅλοι νὰ συμφώνησαν ὅτι ἀπὸ
τὸν ἀρχικὸ Ἄριο δὲν μπορεῖ νὰ βρεθῆ γνήσιος τύ-
πος. Ἐνας Γάλλος ὁ κίντες Γκομπινὸ ἀσχολήθηκε
μὲ τὴν ἀνισότη τῶ φυλῶν καὶ τώρα τελεφαῖα
ἕνας Ἑγγλέζος (1) σ' ἕνα πολυζάκυστο βιβλίον Γερ-
μανικὰ γραμμένο ἔθεσε περίπου τὰ ἑξῆς: Οἱ φυλές
εἶναι ἄνιστες μεταξύ τους. Ὑπάρχουν ἀνώτερες καὶ
κατώτερες. Ἀνώτερη εἶναι ἡ Ἀριανικὴ, κ' ἐπειδὴ
ἀφ' ἑαυτῆ ἡ λέξις τίποτα δὲν ὀρίζει: σήμερα, ἡ Ἰνδο-
ευρωπαϊκὴ. Τὰ μεγαλῆτερα ἔργα γιὰ τὴν ἀνθρωπότη-
τα, ἀφ' ἑαυτῆ τάκαμε, τὰ κάμει καὶ θὰ τὰ κάμει — ἀρκεῖ
νὰ μὴ χαλαστεῖ τέλεια μὲ τὸ νὰ κακωτῶνεται μὲ
ἐκατώτερες φυλές. Μεγάλος τῆς ἐχτρὸς στάθηκαν
οἱ Σημιτικὲς βάρσες, πού τίς ἐχτύπησαν διαδοχικὰ
Ἕλληνας καὶ Ρωμαῖοι. Μετὰ τὴ διασπορὰ ὅμως
καὶ μὲ τίς σοσιαλιστικὲς θεωρίες πού ἀκολούθησαν
τὸ Χριστιανισμὸ (ἡ θρησκεία τῶν σκλαβῶν) ἀνακα-
τώθηκαν οἱ φυλές (Völker chaos), καὶ τοῦτο ἔφερε
τὸ πείσιμο τοῦ Ἑλληνο Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς-
τόσο ἔμεινε ἀπείραχτο τὸ ἔθος τῆς Ἰνδοευρωπαϊ-
κῆς φυλῆς — οἱ βόρειοι λαοὶ — Σλάβοι, Κέλτες, καὶ

(1) Chamberlain. Die Grundlagen des XIX Jahrhunderts.

εἶπα πὼς πάντα ἔχομε τὰ ἴδια, πὼς πάντα μου εἶ-
μαι ἀδύναμη καὶ ἀδύναμη, μὲ τὴ διαφορὰ πού ἀρχί-
ζω καὶ τρώγω λιγὰκι: ἔσχα στο πρόγεμα ἕνα ψα-
ράκι καὶ τυρὶ κρέμα: τὸ βράδι θὰ πῶ μιὰ σούπα,
ἴσως τσιμπήσω καὶ τίποτις ἄλλο. Μοῦ πλένουνε τὴ
φούσκα τρεῖς φορὲς τὴ μέρα, μὲ τὴ βεντιλίωση, μὴ-
τε λόγος. Εἶμαι πάντα σιμὰ σας, γιὰτὶ σὰς ἀγα-
πῶ. Κατινούλα. Ὁ κ. Κούρης ἔρχεται ἄθρις στὶς
ἑξῆς. Ἀφέντη μου, νᾶστε φτυχισμένοι κ' ἔτσι θὰ μοῦ
δώσετε πῶτερη δύναμη.»

Ὁ κ. Κούρης εἶχε τὴν τέχνη καὶ τὸν τρόπο νὰ
μιλῆ στους ἀρρώστους. Ἦρθε τόντις τὴν ἄλλη μέρα,
τὴ γλυκομάλλωσε, τῆς ἀναστύλωσε τὸ πεσμένο της
τὸ ἠθικό, τῆς διώρισε καὶ ὀρεχτικὰ καινούρια, μὰ πε-
ρίεργο πού γιὰ τοὺς πόνους, μόνον ἀφοῦ παραπονηθη-
κε ἡ Κατινούλα, συλλογίστηκε νὰ τῆς συβουλέψῃ ἀ-
κόμη ἕνα πῶσθετο καὶ τὸ πρῶτ, γιὰ νὰ εἶναι ἡσυχὴ
τίσσερεις πέντε ὥρες παραπάνω κάθε μέρα. Ὅπως καὶ
ἂν εἶναι, τῆς φέλεσε ἡ βίβλιτα: «Μὴ σὰς μέλη, ἔ-
γραφε τοῦ Ἀντρέα, γλήγορα θὰ εἶμαι πῶς δυνατὴ,
δὲ θέλω νὰποθαῖρῶ, ἡ φούσκα μου εἶναι πού μὲ
κάνει νεβρική καὶ μοῦ σηκώνει τὸ κουράγιο.» Τὸ
κουράγιο τὴν ἀβριανή, πῆγε ὅλο του πῶς πέρα γιὰ
πέρα: τὸ σαλαπάτησε, τὸ χάλασε ὁ πόνος ὁ δει-

Γερμανοί, πού ὄλους μαζί ὁ γραφίης γιὰ συντομία
ὀνομάζει Γερμανοὺς (ὄχι Deutschen, ἀλλὰ Ger-
manen). Στὸ βιβλίον του προσπαθεῖ νὰποδείξει τὴν
ἐκπολιτιστικὴ ὑπεροχὴ τῶν Ἰνδοευρωπαϊῶν ἐν γένει,
καὶ ὑποστηρίζει πὼς μεταξύ τους ἰδιαίτερα διακρί-
νονται οἱ Σλαβο Κελτο-Γερμανοί. Γιὰ νὰ τοὺς ξε-
χωρίσει καὶ νὰ δείξει τὴν ὑπεροχὴ τους, φέρνει τὰ
σωματικὰ χαρακτηριστικὰ, καὶ ἐξετάζει τὴν ἱ-
στορία. Τὴν ἱστορία ὅμως, ὅπως θέλει ὁ καθένας
τὴ βλέπει καὶ εἶναι σ' ὄλους, ἀνεξαιρέτως, ἀδύ-
νατο νὰ τὴ γνωρίσουν θετικὰ (2).

Τοῦτο τὸ βιβλίον διαβάστηκε. Πολλοὶ ἀναγνώ-
στες ἀγανάχτησαν, πολλοὶ ἐνουσιάζστηκαν. Μερικοὶ
φρόνιμοι κράτησαν τὴν κρίση τους νὰ ἐξετάσουν κα-
λύτερα, ἀπόρησαν ὅμως γιὰ τὴ μεγάλη μεροληψία
τοῦ γραφίης. «Πὼς — τοῦ εἶπαν — τοὺς Κινέζους, μὲ
τὸ μεγάλο τους πολιτισμὸ, γιὰ κατώτερος τοὺς
ἔχεις; Καὶ περιμέναν τὴν ἀφιξὴν τοῦ Χριστοῦ γιὰ
νὰποχτήσουν συνειδητὴ ἱστορία;» Ἀρκετὲς τέτοιες
ἐρώτησεις ἐθύμωσαν τὸ γραφίης.

Ὡστόσο ἡ ἐπιστήμη πῆρε νὰ ἐξετάσει τὸ πρᾶ-
μα. Περιορίστηκε στὴν Ἑβρώπη καὶ χωρίσε τίς φυ-
λές τῆς σὲ τρεῖς κατηγορίες. 1. Οἱ Germanen
(κατακτητὲς): Ἐαυθοί, ὑψηλοί, δολιχοκέφαλοι, μα-
κροπρόσωποι, γαλανομάτες (3). 2. Οἱ Ἀλπίνοι:
στρογγυλοκέφαλοι, χαμαιπρόσωποι, κοντοί, μελαχι-
νοί, μαυρομάτες. 3. Οἱ Μεσόγειοι: δολιχοκέφαλοι,
μακροπρόσωποι, κοντοί, μελαχινοί, μαυρομάτες.
Μερικοὶ ὑποστήριξαν πὼς οἱ στρογγυλοκέφαλοι ἔχουν
πῶτερο μναλὸ ἀπὸ τοὺς δολιχοκέφαλους καὶ πὼς
εἶναι ἐκπολιτιστὲς πρώτης γραμμῆς. Ὁ Τσάμπερ-
λαιν λέει πὼς ὁ νεώτερος πολιτισμὸς δὲν ὀφείλεται
σὲ ἀναγέννηση τοῦ ἀρχαίου, παρὰ εἶναι δημιούρ-
γημα τῶν Σλαβο-Κελτο Γερμανῶν, καὶ πὼς ἡ
Ἰταλικὴ ἀνθισθὴ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἂν δὲν εἶχαν
εἰσβάλῃ οἱ Germanen. Τελεφαῖως, ἕνας θέλησε
νὰ ἐξετάσει τὸ πρᾶμα σιμώτερα καὶ ἀπόδειξε πὼς
ἡ ἀριστοκρατία τῆς Ἑβρώπης εἶταν ζανθιά. Ἐ-
πειδὴ ὅμως ἡ ἀριστοκρατία μπορεῖ νὰ στῆθηκε μὲ

(2) Ὁ γραφίης μὲ τὸ μῖσος του γιὰ τοὺς Σημίτες
προσπαθεῖ νὰποδείξει πὼς ὁ Χριστὸς δὲν εἶταν Ἰουδαῖος
παρὰ Ἰνδοευρωπαϊκός. Καὶ ἄλλος τὸ προσπαθῆσε πρῖν.

(3) Ὁ Τσάμπερλαιν παρατηρεῖ μὲ λύπη του πὼς ἡ δια-
λεχτὴ ἀφ' ἑαυτῆ φυλῆ τείνει νὰ μολερεῖται καὶ πὼς ἐνῶ ἄλ-
λοτες εἶταν πολλοὶ δολιχοκέφαλοι τώρα εἶναι λίγοι, πρὸ
πάντων μεταξύ τῶν Ρώτων πού γι' ἀφ' ἑαυτῶν, λέει, δὲν παρα-
βάλλονται μὲ τοὺς ἀρχικοὺς Σλάβους, γνησιοὺς Germanen.

νός: «Ὁ κ. Κούρης ὁ ἴδιος τὸ μολογοῦτε πὼς ἡ θέ-
ση μου βέβαια καὶ περιφρημὴ δὲν εἶναι, δὲν εἶναι γιὰ
νὰ διασπεδάξῃ κανένας: εἶπε ὅμως πὼς δὲν πρέπει
ἔτσι νὰ μοῦ φέγγῃ τὸ κουράγιο, πὼς ἂν τὸ χᾶσω,
τοῦ κάκου ὅσα κάμουνε καὶ ὅτι κάμουνε, πὼς ἂ δὲν
τοὺς βοηθήσω καὶ γώ, θᾶρηγῆθῃ θᾶρηγῆθῃ ὡς πού νὰ
γυιάνω. Ἀφέντη μου, ἐγὼ τοῦ ἀποκρίθηκα πὼς τῶ-
ρα πῶς νὰ πεθάνω θέλω, πὼς ἀρκετὰ πόφερα, πὼς
δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ, κ' ἔκλαιγα ἐνῶ τοῦ τᾶλεγα.
— «Αἰ! λοιπὸν ἀφοῦ τὸ θέλεις, μοῦ ἀπαντᾶ, εἶλα νὰ
σὲ βρίζουνε ὄχι ἀπὸ τὸ πρᾶθυρο. Ἐτσι τελειώνεις
πῶς γλήγορα.» Μ' ἔκαμε καὶ γέλασα μέσα μέσα
στὰ δάκρυα. — «Ὁχι, ὄχι! τοῦ λέω, ἀφ' ἑαυτῶν ποτέ
μου δὲ θὰ τὸ κάμω.» «Τὸ ἔξερα, μοῦ λέει σοβα-
ρὰ σοβαρὰ, καὶ θὰ πῆ πὼς θέλεις τὴν γιαντρεῖα σου.
Ἐπειτα, κοίταξε καὶ τί ἀφεντικὰ μάλαμα πού ἔ-
χεις» γιὰτὶ τοῦ εἶχα πῆ πρῶτα πὼς δλα δλα τᾶ-
καμα γιὰ τὸν ἀφέντη, καὶ ἄλλα νὰ κάμω δὲν μπορῶ
ἀτᾶφεντικὰ σου, ζακολουθεῖ, ἀφεντικὰ δὲν εἶναι, εἶ-
ναι φίλοι γιὰ σένα εἶναι γιὰ σένα γονιοί.» Τώρα,
εἶμαι φτυχισμένη, γιὰτὶ πουθενὰ δὲν πονῶ. Μόνον πού
εἶμαι πολὺ ἀδύνατη. Κοιμοῦμαι χωρὶς πόνους: σὰν
ζυπνῶ μονάχα, εἶμαι ὄλη τρεμάμενη καὶ ὄλη σπα-
σμένη. Τὸ νερό, ἐδῶ καὶ πολλὰς μέρες, καθαρὸ κα-

τὴ δύναμη τοῦ σπαθιοῦ, πού δὲν τοῦ ἀρκεῖ, ἀπό-
δειξε πὼς οἱ μεγάλοι τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας,
ἀπὸ τὴν ἀναγέννηση ὄχι τὰ σήμερα, εἶσαν Germa-
nen: τέτοιος ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, ὁ Ραφαῆλος, Να-
πολέων, Λαμαρτίνος κλ. κλ. κλ. Συνέθηκε ὅμως
ὅτι στοὺς τόσους βρέθηκαν πλείστοι κοντοί, ἡ μελα-
χινοί, ἡ βοαχυκέφαλοι κλ. Τοὺς καταλόγισαν καὶ
ἀφ' ἑαυτῶν λέγοντας: ἀρκεῖ ἕνας κοντὸς μελαχινοὺς νὰ-
χει ἀνιχτόχρωμα μάτι καὶ θὰ πῆ πὼς ἔχει αἷμα
Germanen, γι' ἀφ' ἑαυτῶν εἶναι μεγάλος. Ἡ ἀρκεῖ ἕνας
μαυρομάτης νὰ εἶναι ὑψηλὸς δολιχοκέφαλος κλ.

Ἀφ' ἑαυτῶν εἶναι οἱ θεωρίες μὲ τίς ὁποῖες παίζουσι οἱ
Γερμανοί, καὶ μὲ τέτοιου εἶδους παιχνίδια ἀσχολή-
θηκαν ὄλοι οἱ λαοὶ ὅταν εἶταν στὴν ἀκμὴ τῆς δύνα-
μῆς τους. Ἐνας θυμίζει ἐπίκαιρα ὅτι καὶ κάποιος
ἀρχαῖος Ἕλληνας σάστιζε μὲ τὸ μεγαλεῖο τῶ Ρω-
μαίων, κ' ἔλεγε πὼς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι βάρβαροι,
παρὰ πρέπει ἀπὸ Ἕλληνας νὰ καταγονται ἀλλίως
δὲ θὰ εἶταν ἄθροισμα. Καὶ κάποιος Ἀλπίνος ἀπο-
φασισε νὰ βγάλῃ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν βιβλίον νὰποδείξει πὼς
οἱ Germanen εἶναι ἀνίκανοι ἄλλο νὰ κάμουν παρὰ
σὰ βάρβαροι νὰ καταστρέφουν (4). Πὼς ὅσοι ἀπ' ἑ-
αυτῶν φάνηκαν μεγάλοι τὸ χρωστοῦν στὸ ἀλπίνικο
(sic) αἷμα. Τέτοιος ὁ στογγυλοκέφαλος καὶ γα-
μακροπρόσωπος Beethoven: τέτοιος ὁ κοντὸς Wa-
gner, καὶ ὁ στρογγυλοκέφαλος, Ranf κλ.

Τώρα ἂς ἐξετάσουμε ἂν τέτοιες θεωρίες μπο-
ροῦν νὰ βοηθήσουν στὴν Ἀναγέννηση ΜΑΣ πού ὄλοι
ποθοῦμε. Ὁλοσγῶ πὼς ὁ σφοδρὸς ἀντισημιτισμὸς
τοῦ κ. Τσάμπερλαιν δὲ μὲ πείθει καὶ πῶτερη ἐχ-
τίμηση ἔχω γιὰ τοὺς Ἀραβες (Σημίτες) ὄχτρους
τῶ Βυζαντινῶν — τῶν ὁποῖων οἱ ἐμῆριδες, καὶ λε-
βεντιὰ (5) εἶχαν, καὶ ποιητὲς νὰ ὑποστηρίξουν ἡ-
ξεραν καὶ στὴ μεγαλοφροσύνη ἴσως ξεπερνοῦσαν τοὺς
Βυζαντ. — παρὰ γιὰ τοὺς Σλάβους (ἐκείνη τὴν ἐ-
ποχὴ γνησιοὺς Germanen) πού ἔκοθαν μύτες καὶ
ἀφ' ἑαυτῶν ἀπὸ θηριώδη, καὶ ὄλο τὸ ἐμπόριο τῶ σκλα-
βῶν στὴ Μεσόγειο ἔκκαναν, πουλῶντας δικούς καὶ ξέ-
νους, ἐξ οὗ ἡ λέξις σκλαβῶν (slavi). Ἀφ' ἑαυτῶν ὅ-
μως εἶναι ἀτομικὴ ἀντίληψη καὶ ἂς παραδεχτοῦμε
μὲ τὸν κ. Ἐρμονα πὼς οἱ Σημίτες καὶ ἡ «σάπια»

(4) Βλ. Γόθος, Βανταλοῦς, Σταβροφίους, Σιάδους
πού ἔσφαζαν καὶ καταστρέφον τοὺς ἡσυχούς πληθυσμούς τῆς
Βυζαντινῆς ἀφροκρατ., τῆς Βουλγαρίας καὶ ἄλλων τόπων.

(5) Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ περιφρονοῦμε οὔτε ἀτομα οὔτε
λαούς. Μὴ ξεχνῶμε πὼς καὶ ὁ ΔΙ'ΕΝΗΣ Ἀκρίτας εἶχε
Ἀραβικὸ αἷμα στὶς φλέβες του.

θαρό, καὶ ὄμοιο ἔμορσο. Ἀγαπητὴ μου ἀφέντη, καὶ
σεῖς, Κυρία μου, θὰ τὸ καταλάβετε, δὲν εἶναι ἀλή-
θεια: πὼς ἀπὸ τὸν πόνον, ἀπὸ τὸ βάσανο τὸ φριχτὸ
τῆς φούσκα, ἔχασα πῶς τὰ θᾶρηγῆ μου καὶ τὴν πο-
μονή μου καὶ τὰ εἶπα ὅσα εἶδατε. Νὰ μὲ συμπαθῆ-
τε, ἀφέντη Πρέπει: νὰ ξεράτε κιόλας πὼς ἀναγκά-
ζομαι νὰ τὰ λέω στους γιαντροὺς, νὰ τοὺς λέω πὼς
δὲν μπορῶ πῶς νὰ βρῶταξῶ, ἀναγκάζομαι νὰ σωνά-
ζω καὶ νὰ κλαίω, γιὰ νὰ βρῶνε στὸ τέλος νὰ μοῦ
δώσουνε κανένα μαλακωτικὸ ἢ νεκρωτικὸ, πού μὴν
ὄντας γιαντρός, δὲν μπορῶ ἐνοσεῖται νὰ τὰνακαλύψω
μοναχὴ μου. Ὅλα τώρα παρασμένα. Εἶμαι σηκωμέ-
νη, καθησμενη στὴν τολθρόνα μου. Ὅχι ἀκόμη τρα-
γουδοῦνε τὰ πουλάκια, γιὰτὶ σήμερις εἶτανε ἡ μέρα
θεόγλυκη καὶ ὁ ἥλιος ὄρχιος. Ὅλους σὰς καταρῶ
καὶ μάλιστα τὸν ἄγγελό μου πού μὲ τὴν καλὴ του
τὴν κίνα, μὲ τὰ ριλιχία του, μὲ γιάτρεψε καὶ ἀπὸ
μακριὰ. Ὁ κ. Κούρης μοῦ διώρισε κ' ἕνα γιαντρικὸ
γιὰ νὰ κάμω σάλιο.»

Δὲν ἔξερε ὁ Ἀντρέας τί νὰ στοχαστῆ, πὼς νὰ
τῆς στείλῃ μ' ἕνα τελέγγραφο, σ' ἕνα πλῖκο μέσα,
τὴν ψυχὴν του, γιὰ νὰ μὴν ἀπελπιζέται, γιὰ νὰ μὴ
γυρέθῃ θάνατο ἡ Κατινούλα. Ὁ ἀρρώστος πού θέλει
νὰ πεθάνῃ δὲν εἶναι γιὰ νὰ ζήτῃ. Τὸ κατεχε ὁ Ἀν-

Ἄσπια μὰς «μουλιασαν». Τέτοιοι γινήκαμε καὶ εἴ-
μαστε. Ἐμποροῦμε ναοίξουμε τίς φλέβες μὰς νὰ
βγάλουμε τὸ κακὸ αἷμα ; Ἄν ναί ! ἸΣΩΣ ἐβγαίνει
ὠφέλεια ἀπὸ τίς θεωρίες. Ἄν ὄχι ! ὅμως ; Δὲν εἴ-
ναι καλύτερα νὰ ζητάσουμε ἄλλα μέσα πού θὰ
μὰς βγάλουν ἀπὸ τὸν ὕπνο μὰς ;

Καὶ τώρα ἐρχομαι ἐπὶ τὴν δέφτερη θεωρία. Καὶ ἄλ-
λη φορά ἀπαντώντας σὲ μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ.
Θεοτόκη ὁ κ. Ἐρμονας εἶχε ὑποστηρίξει πὼς οἱ πολ-
λὲς ἐλεφτεριεὺς μὰς ἐβλάψαν. Καὶ τώρα μὰς λέει πὼς
ἡ ἀπολυταρχικὴ δημοκρατία ζωχέριασε τοὺς με-
γαλόφρονες ἀριστοκράτες κ' ἔφερε τὸν ζεπεσμό. Ἄφ-
τὸ τὸ παράδειγμα ἐπαναλήφθηκε συχνὰ καὶ μολο-
νὸντι μποροῦσαν πολλὲς αἰτίες γι' αὐτὸ νὰ βρεθοῦν,
ὡς πάρομε ὅποιες θέλει ὁ κ. Ἐρμονας. Θὰ ῥῶ πὼς
ὅλοι μποροῦμε νὰ παραδεχθῶμε πὼς τώρα οἱ Ἰν-
τοεβρωπαῖκοι λαοὶ ζητοῦν, μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ κί-
νημα, νὰ λύσουν τὸ κοινωνικὸ ζήτημα—ὡς κ' ἡ συν-
τηρητικὴ Ἀγγλία, ἡ φεουδαλικὴ Γερμανία(6), κ' ἡ
ὀπισθοδρομικὴ Ρουσία (Gsrmanen). Ἄφου λοιπὸν
ἐκεῖ βαδίζουμε ; γιὰτὶ νὰ μὴ γυρέψουμε τὸν τρόπο
νὰ ἐδραιώσουμε «μεγαλόφρονα» λαὸ πού νὰ σταθῇ
βάση γιὰ τὸν νέο μὰς πολιτισμὸ ; Ὁμολογῶ πὼς ἡ
ἀτομικὴ μου ἀγάπη στὸ λαὸ πκαὶ κὶ ἀφτὸν σέβο-
μαι. Κὶ ἂν ὅμως ἔχω ἄδικο ; τί νὰ τὴν κάνουμε τὴν
μεγαλόφρονη ἀριστοκρατία ἀφου τὴ ζωχεριάζουμε
κὶ ἀφίνει πίσω τῆς σάπιους λαοὺς ; Τελεφεταῖα ὁ κ.
Ντέλος δημοσίεψε στὸ Νουμά (ἀρ. 257) ἓνα ἄρθρο
λαμπρὸ καὶ λογικὸ πού θῆξιζε νὰ λοχριαστέι. Προ-
σοχὴ μὴ εἶ νέοι τῆς ἐρχόμενης γενεᾶς κατρακυλή-
σουν ἀπὸ ποιητὲς σὲ στιχοπλόκους, δηλαδὴ φουσκο-
μένους τεμπέληδες. Ἡ ἀληθινὴ ποίηση εἶναι ὄχι μόν-
ο χρήσιμη, μὰ ἀπαραίτητη ἀνάγκη. Ὡστε οἱ γνή-
σιοι καλλιτέχνες θὰ ὑπάρξουν, κὶ ἀφτοὶ γεννοῦν και-
νούριους κόσμους, μορφῶν καινούριες συνειδήσεις, ὅ-
πως βαθυστόχαστα μὰς λέει ὁ κ. Ἐρμονας στὸ τό-
σο ὁμορφοδουλεμένο ἄρθρο του. Μὰ νὰ φοβούμεσθε
κάθε τεχνητὴ ἀτμόσφαιρα πού θὰ μποροῦσε νὰ πιέσει
τὴ νεολαία. Κλαιγόμεσθε γιὰ τὴν κυβέρνησιν, πού δὲ
μὰς φροντίζει. Ὅμως τὰ κλάμματα ταπεινῶν κ'
ἐγὼ λέω πὼς ἀρετὴ εἶναι σεβασμὸς στὸ ἄτομο σου
Ὅποιος λαὸς εἶναι δυσχερῆστῆμένος μὲ τὴν κυβέρνη-
σὴ του ἔχει δύο τρόπους νὰ τὴ διορθώσει. Ἡ πετᾶ
μπόμπες, σὰ ἐπὶ τὴ Ρουσία, ἢ δπου ἀντιπροσωπείται,
φροντίζει μόνος του νὰ διορθωθῇ ἀφου εἶναι ἕνα μὲ

(6) Ἄφτοι μάλιστα οἱ δύο λαοὶ εἶναι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ
μεγάλου κινήματος.

τὴν κυβέρνησὴ του. Τῆς δημοτικῆς πρώτο καλὸ εἴ-
ναι πού μὰς βάζει στὰ χίρια τὸ μοναδικὸ ὄργανο γιὰ
νὰ συνεννοηθῶμε μὲ τὸ λαὸ. Μὲ τὴ δημοτικὴ μόνον
μπορούσαμε νὰ ζυπητήσουμε τὰ πλήθια (ἐργάτες τῶν
πόλεων, χωριάτες, κλπ.) νὰ βρίζουμε καινούρια
προγράμματα, καινούριες ἠθικὲς, καινούριες ἰδέες.
Νὰ τοὺς δείξουμε τὴ θεϊκὴ ἐλεφτερία τῆς ἀληθινῆς
ζήσης. Νὰ τοὺς ἀνουψώσουμε τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα
πού πρέπει νὰ εἶναι ἕνα. Ποιὸς τῆς ἀριστοκρατίας
μὰς μίλησε τοῦ λαοῦ ; Ποιὸς δημοτικιστὴς, γιὰ-
τροῦς, τεχνίτης, ἐπιστήμονες κάθε λογῆς, συνάρπα-
ξε ὁ ἅγιος φανατισμὸς νὰνουψώσουν τὴν ἠθικὴ καὶ
πρακτικὴ θέσιν τῶν ταπεινωμένων ; Ἄφτοι οἱ ταπει-
νοὶ θὰ σταθοῦν ἢ βάση στὰ μελλούμενα, ὅπως στὰ
θηκαν ἡ μοναχὴ βάση στὰ περασμένα, ἀντίθετα πρὸς
τοὺς «Βυζαντινοὺς σοφοὺς» πού τραβήχτηκαν ἀκρη-
τῶντας τῶν ἀρχαίων τὰ βιβλία καὶ βραχία σταμνιά
γιομάτα μὲ τὴ στάχτη τῶν προγόνων.

29 Σεπτ. 1907. Τίς προηγούμενες γραμμὲς εἶχα
γράψει, ἄμα ἔλθα τὸ Νουμά καὶ ὅταν τίς ξαναδιά-
βασα μού φάνηκε πὼς περιέχουν μιὰν ἀντίφασιν καὶ
γι' αὐτὸ τίς πέταξα σ' ἕνα σερτάρι. Ὡς τόσο κάποιος
μὲ παρακίνησε νὰ τίς στείλω, κὶ ἀφου γράφηκαν σὰς
τίς στέλω κὶ ὅ, τι θέλετε κάμετέ τίς. Ἡ ἀντίφασιν
εἶναι ἡ ἀκόλουθη πού ἐκόμα πρὸ φανερὴ γίνηκε ἀ-
φου ἐδιάβασα τὸ λαμπρότατο ἄρθρο τοῦ κ. Σκληροῦ
(Νουμάς ἀρ. 260). Ἄφ' ἑνὸς πάρχδέχομαι πὼς οἱ
θεωρίες κὶ ἀκαδημαϊκὲς συζήτησεις εἶναι ἄχρηστες
καὶ πὼς ἔργα χρειάζονται, κὶ ἄφ' ἑτέρου ἀράδιασα
κάμπουςεσες σπουδὲς. Καὶ πράγματι οἱ ἀρηνητικὲς
σπουδὲς εἶναι παντοῦ σκεδὸν ἄκαρπες, σ' ἕμὰς ὅ-
μως βλαβερίες, γιὰτὶ μὰς ξέμαθαν ἀπὸ τὰ κινήματα
καὶ τὴν ἐφύνη τους. Πρέπει τίς ἰδέες νὰ μετατρέ-
ψουμε σὲ πράξεις : wie denn alles Treorisie-
ren auf mangel oder stockung von Pro-
ductionskraft Rindeutet. (Goethe). Ὡστε
μὴτε παράπονα, μὴτε θεωρίες χρειάζονται παρά κα-
λοσυνειδήτα ἔργα καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μποροῦσε
ὅλοι στὸν κύκλο μὰς νὰ συντείνουμε ἐπὶ τὴν μεγάλη μὰς
μεταλλαγὴ. Καὶ τὰ λόγια τοῦ κ. Σκληροῦ δὲν εἴ-
ναι οὔτε θεωρίες οὔτε ΑΡΗΗΤΙΚΕΣ σπουδὲς παρά
ἀνοίγουν κάτι καινούριον ἐπὶ τὴν δόξα μὰς : Νὰ μωρ-
φώσουμε «μεγαλόφρονα» λαὸ !

Μόναχο.

ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

Ὁ ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ
φρ. χρ. 10.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κίεσκια τῆς Πλατείας Συντάγ-
ματος, Ὁμόνοιας, Ἐθν. Τραπεζῆς Ἰπ. Οἰκονομικῶν,
Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὸ
καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐ-
ξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου
καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταθίου, ἀντικρὸ ἐπὶ Βουλῆ).
Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς
χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Γιὰτὶ βρίζει ὁ Μεσσαζέρης.—Ὁ ἱερός πό-
λεμος τοῦ Χατζηδάκη.—Ξανθόπουλος, Βίχ-
τωρ Οὐγκώ, Δημητρακόπουλος καὶ Σία—
Τὸ γράμμα τοῦ Ροσεμῶρ—Θολωμένος ὀ-
ρῖζοντας.

ΚΑΙΡΟΣ πιά νὰ μαθευτῇ γιὰτὶ βρίζει ὁ Μεσσαζέρης
τὸν Ψυχάκη Νὰ σὰς τὸ ποίημα. Γιὰτὶ ἀπὸ τὸν περασμένο
Δεκέβρη ἔκοψε ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησιν τὴν συντρομὴν τῆς ἐπὶ
«Messager de Athènes». Ἄν ἐξακολουθοῦσε ἡ συντρομὴ, ὁ
Μεσσαζέρης δὲ θὰ τολμοῦσε νὰ βροῖσει ἕναν καθηγητὴ τοῦ
Γαλλικοῦ Πανεπιστήμιου, γιὰτὶ τοῦ Γάλλου ἑνοῦς δὲν τὸ χω-
ρεῖ πὼς μπορεῖ νὰ βρίζεται ἕνας ὑπάλληλος, ἕνας καθηγη-
τῆς, ἐπὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν τὸν τὴν τιμὴ καὶ νὰ πλερώνεται
ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τὴν ἴδιαν ἡ γερμερίδα πού τὸν βρίζει.
Νά, καὶ ὁ λόγος πὸς μπορεῖ νῆναι βέβαιος ὁ κ. Στεφανό-
πουλος (ὅν τὴν ἔρασαμῆ θυγατρὶ τοῦ Τζοβάνη) πὼς τὸν κό-
σμον νὰ γαλάσῃ δὲ θὰ ξανατάξει πιά μονολόγον ἀπὸ τὴν Γα-
λλικὴν Κυβέρνησιν. Πῆγε ὁ ἕρτης γιὰ μαλλί καὶ βροῖσει κου-
ρεμένος, Πῆγε δηλ. νὰ πάψει τὸν Ψυχάκη ἀπὸ τὸ Πανεπι-
στήμιον καὶ παύτηκε ἡ ἀφεντιά του.

*

ΤΙΝ ΤΑΧΤΙΚΗ τοῦ Μεσσαζέρη ἀκολουθεῖ, φαίνεται,
κὶ ὁ Χατζηδάκης. Ἄν ὁ ἀγαθὸς Μεσσαζέρης βάλῃ καὶ
πάψει ἕναν καθηγητὴ τοῦ Γαλλικοῦ Πανεπιστήμιου, ὁ Χα-
τζηδάκης (ἢ Χατζηδάκης καὶ Κασσιδάκης, κατὰ Πάλλη) δευ-
λεύει στὰ γεμάτα νὰ πάψει διὸ Γερμανοῦς καθηγητᾶδες,
τὸν Krumbacher καὶ τὸν Brugmann. Στὸ διευθυντὴ τοῦ

τρίας καὶ τοῦ σαλέβανε τὰ μυαλά. Πὼς νὰ βαστά-
ξῃ κιόλας κανεὶς μὲ τέτοιους ἀφάνταστους πόνους ;
Ξαναπιάσανε τὴν ἀβριανή, πέμπτη, ὀχτώ τοῦ Φλε-
βάρη «Ἐκεῖ πού ἔλεγα λιγάκι νὰναπαφτῶ, ὕστε-
ρις ἀπὸ ἕναν πόνον πού μού συνέβησε τῆριστερό μου
τὸ πλεθρὸ, νὰ πού νιώθω ξαφνικὰ κ' ἕναν ἀντίχτυ-
πο ἐπὶ τὴν φούσκα ἢ φούσκα μου πονεῖ, μού πονεῖ τρο-
μαχτικὰ. Ἡ Βιχτώρια πονοῦσε μόνον πού μ' ἔβλεπε
νὰ πονῶ ἐπὶ τὴν πλαγιὴν τὴν κάμαρα, μιὰ κυρία πού
δὲν εἶναι ἀρρώστη, ἐκλαιγε κ' ἐκλαιγε ποτάμια,
μόνον πού μ' ἄκουγε νὰ πονῶ. Ἡ Βιχτώρια μὲ θερ-
μοπαρκαλοῦσε νὰ τὴν ἀφήσω νὰ μού κάμῃ μιὰν
ὕγρακεντιὰ μορφίνα δὲν ἤθελα, μὰ ὕστερις ἀπὸ μιστὴ
ὥρα, τὴν ἀφήσα νὰ μὲ κεντήσῃ μιὰ σταλούλα. Κὶ
ἀμέσως, κατόπι ἀπὸ πέντε λεπτὰ, ἔπαψε ὁ πόνος
καὶ ἡσύχασα. Ὁ κ. Σεβιλιάς εἶταν ἐπὶ τὴν Κλινικὴν,
μὰ τοῦ μήνησα πὼς εἶμουν ἀκόμη κουρασμένη ἀπὸ
τοὺς τρομεροὺς τοὺς πόνους, πὼς κοιμόμουνε κιόλας.
Τότες τὸν ἄκουσα πού ἐφραβε καὶ νὰ σὰς πῶ, γάρη-
κα, γιὰτὶ βαρέθηκα πιά τίς βιζιτες μιὰ φορά. Ἐ-
φραγα τὸ μεσημέρι ἕνα λαβράκι μεγαλοῦτσικο, μὲ δύο
μπανάνες· ψωμί, δὲν ξέρω γιὰ ποῖο λόγο, δὲν μπο-
ρῶ νὰ φάω δὲν μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ στόμα μου κ'
ἢ γλώσσα μού καίνε. Ἀπόψε θὰ φάω μιὰ καλὴ σού-

πα ριδί. Ἡ φούσκα μου βρίσκεται πάντα ἐπὶ τὸ ἴδιο
σημεῖον. Νά, νὰ κάμουμε κουράγιο, σίγουρον, ἐπειδὴ
πρέπει.»

Τὴν πικρασκεβὴ, ἰννιά, δὲν πόνεσε, σημαντικὰ
δηλαδὴ, κ' ἡ νύχτα στάθηκε καλὴ. Βοηθούσανε, ἔ-
πως τοῦ ἔγραφε, καὶ τὰ διάφορα ναρκωτικὰ πού τῆς
δίνανε. Τὸ σάββατον, δέκα, βγήκανε ξαφνικὰ ἐπὶ
λαμῶ τῆς καὶ πρὸς τὸ λάουγγα τῆς ἄφραζε, πού
μεγάλον πρᾶμα δὲν εἶναι, μὰ πού ἐπὶ τὴν κατάστασιν
τῆς φανερόνουνε γενικὴ καχεξία καὶ τίς ἔχουνε γιὰ
κακὸ σημάδι. Μ' ἕνα λόγο, ἀφραζε πού τὴν παραδέρ-
νανε ἄγριοι πόνου, κιντύνεθε καὶ πάλι σοβαρὰ τὸ
παιδί. Τὴν κεριακὴν, ἔντεκα, ἔφραζε ὁ Ἄντρεας.

Ὁ Ἄντρεας εἶδε μὲ τὰ μάτια του, ἄκουσε μὲ
τάφτια του. Πόνεσε ὁ δύστυχος, ἐκλαψε ὁ δύστυχος
περισσότερον παρά πού ἐκλαιγε ἢ γειτόνισσα καὶ πού
πονοῦσε ἡ νοσοκόμα. Σὲ τί κατάντια τὴν ἔβρισκε
τὴν Κατινούλα του ! Τί τοῦ τὴν κάμανε ἐπὶ τὸ Μπ....
τὸ καταραμένο ! Τὸ πρόσωπὸ τῆς πάντα τὸ ἴδιον, ἀρ-
ρώστια λὲς καὶ δὲν εἶδεινε καμιά, δὲν ἔγραφε ἀρρώ-
στια μὲ τὰ ζωηρὰ τῆς τὰ μάβρα μάτια, μὲ τὴν πρό-
θυμη, τὴν γελαστὴν ἔκφρασιν τῆς. Μὰ γιὰ νὰ τὴ ση-
κώσῃ ἀπὸ τὸ κρεβάτι, νὰ τὴν νύσῃ, νὰ τὴν κα-
θίσῃ ἐπὶ τὴν πολθρόνα τῆς, χρειάζοτανε προσοχὴ,

χρειάζοτανε καιρὸς, χρειάζοτανε περιποίησιν, σὰ νὰ
φουδῶσανε κάθε στιγμὴ καὶ σὲ κάθε κινήμα τῆς, μὴ-
πως καὶ σπᾶσῃ. Τὴν πᾶγαινε πάλι ἐπὶ τὴν καμερὴ
του, ἐπὶ τὸν νοῦμερον πέντε, ἀπὸ τὴν πόρτα πού χῶριζε
τίς δύο κάμαρες καὶ πού τὴν ἀφινε ἀνοικτὴ ὅλη τὴ
νύχτα, γιὰ νὰ μπεινοβγαίνῃ σὲ ἀνάγκη τὴν ἐβάζε
ἀντικρὸν του, κοντὰ ἐπὶ τὴν τζιμνιὰ, ὡς πού ὅμως νὰ
κατασταλάξῃ ἐπὶ τὴν πολθρόνα τῆς, νὰ στρωθῇ, ἔ-
πρεπε ὁ Ἄντρεας νὰ τὴ βαστᾶ καὶ λίγο λίγο νὰ τὴ
χαμηλάνῃ, μὴν τύχῃ καὶ μὲ τὸ παραμικρὸ παρα-
στράτημα ἢ φούσκα δαιμονιστῆ. Ὅταν τὸ κατώ-
θωνε, ἀγάλλια γάλλια, σὰ νᾶγγιζε πεταλούδα, νὰ τὴν
ἀκουμπήσῃ πιά ἐπὶ τὴν θέσιν τῆς, ἀρχίζε γλυκὰ γλυ-
κὰ τίς κουβέντες, τῆς ἔπιανε τὸ χέρι, τῆς τὸ χᾶ-
δεβε, κάποτες τὴν κοίταζε ἐπὶ τὰ μάτια καὶ τὰ δά-
κρυα στάζανε ἐπὶ τὰ μάγουλά του Περτέργο πού τοῦ
ἀφέντη τὰ δάκρυα, τοῦ φίλου τῆς, δὲν τὴ λυπίζανε
τὴν Κατινούλα, δὲν τὴν σταναχωροῦσανε· θαρρῶ μᾶ-
λιστα πὼς τῆς κάμανε μεγάλο καλὸ· ἔβλεπε τὴν ἀ-
φοσίωσιν, ἔβλεπε ἴσως καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ἀγάπην
πού ἀγνωρᾶ τῆς μέσα τῆς εἶχε καὶ πού ἀναγάλλια-
ζε ἢ ψυχὴ τῆς, σὺν τὴν ἐννοιωθε στὸν Ἄντρεα. Εἴ-
τανε τὸ ἴδιο αἶσθημα, γεννημένο ἐπὶ ἴδια περιστά-
τικὰ, ἐπὶ τοὺς ἴδιους καιροὺς, καὶ τῶ δυνῶ τους τὸ

«Centralblatt», που δημοσίεψε άρθρο του Dieterich για τη Δημοτική, έγραψε ο Χατζηδάκης γράμμα θυμωμένο· γράμμα θυμωμένο έγραψε και στον Brugmann! Μπορεί και νάν τονε φοβέρισε πώς θά τον πάθει! Και οι Γερμανοί, καθώς κ' οι Γάλλοι, θά ξεκαρδίζονται στα γέλια με τον Ιερό πόλεμο που κήρυξαν κατά της Δημοτικής τ'α καμαρωμένα πρωτοπαλικάρα της καθαρεύουσας.

Και σ' άλλο «έπίσης σοβαρόν διάβημα προέβη» ο κ. Χατζηδάκης· έπαψε από καιρό νά στέλνει τ'α βιβλία του στον Krumbacher· έκοψε δηλ. κάθε διπλωματική σχέση μαζί του.

*

ΦΟΒΕΡΟΣ φαρσέρ θάναι ο φωτογράφος Ξανθόπουλος. Πήγε ο κ. Πολυβίος Δημητρακόπουλος νά φωτογραφηθεί, κ' έπειδή φαίνεται, ή πλάκα δέν εΐταν τόσο καλή, βγήκε στον ύμνο του κ. Δημητρακόπουλου κάποιος άσπρος λεκές κι ο καλός σου ο φωτογράφος τον έπεισε πώς ο λεκές αυτός είναι τ'ο πνέμα του Βίχτωρα Ούγκώ που φωτογραφήθηκε μαζί του. Και τώρα ο κ. Δημητρακόπουλος χαλάει τον κόσμο στις φημερίδες φωναζοντας πως συνεργάζεται πάντα με τ'ο Βίχτωρα Ούγκώ και γι' αυτό τ'ο πνέμα του βρίσκειται αδερφωμένο με τ'ο δικό του και στιγμή δέν τον παραιτά.

Λυπούμαστε πολύ για τ'ο σέρισμο του φωτογράφου, γιατί επιτέλους μπορεί νά μήν παραδεχόμεστε πώς ο κ. Δημητρακόπουλος είναι μεγαλοφυΐα, μα αυτό δέ θά πει πώς τονε θαρούμε κι άθροπο κωμικό, που νά μπορεί κάθε φωτογράφος νά παίξει μαζί του και νάν του κολνάει τενεκέ στην ούρά της ραντεγκότας του. Έχει τόσα άστεία υποκείμενα ή Άθήνα και μπορούσε νά παίξει μαζί τους ο Ξανθόπουλος. Δέν του είναι όμως συγχεμένο ποτέ νά παίξει με' ένα συγγραφέα, όσο και αν ο συγγραφέας αυτός λέγεται κ. Δημητρακόπουλος κ' έχει στη ράχη του, μαζί με τ'ο πνέμα του Ούγκώ και με τόσα άλλα, και ένα «Μυστικό της ζωής».

*

ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ τις προάλλες σ' όλες της Άθηναϊκές φημερίδες ένα ύβριστικότατο γράμμα κάποιου Φραντζέζου, που όσο δούκας κ' ευγενής κι αν είναι, άποδείχτηκε άγενέστατος, αφού με χαμάλικες κι άναντρες φράσεις έθριζε μια έλληνική οικογένεια. Οι φημερίδες μας τ'ο δημοσίεψαν τ'ο γράμμα αυτό, γιατί πλερωθήκανε βέβαια, μα τήν άλλη μέρα όλες, και πρώτη πρώτη ή «Έστία» που δημοσίεψε τ'ο γράμμα και Γαλλικά και Ρωμαιοίκα, θυμηθήκανε πώς είναι έλληνικές φημερίδες και βρίσανε τον κ. Δούκα για τήν άδιάντροπη και άναντρη γλώσσα του.

Στις καμαρωμένες αυτές Μαγδαληνές μπορεί νά πει κανείς· «Α νομίζετε πώς τ'ο γράμμα του Λασάλ Ροσεμώρ έθριζε και ξευτέλιζε Έλληνική οικογένεια, έπρεπε νά μήν τ'ο δημοσίεψετε, κι ως σ'ας πλέρισε με είκοσόφραγκα κάθε λέξη τ'ώρα που τ'ο δημοσίεψατε βουβαθήτε, γιατί είναι έπίσης άναντρο νά φάτε του άθρώπου τον παρά κ' ύστερα νάν τονε βρίζετε».

*

«ΘΟΛΟΥΤΑΙ ο Πολιτικός Όρίζων». Φράση στερεότυπη του Άθηναϊκού τύπου που μπαίνει σέ κυκλοφορία πάντα τέτια εποχή, όταν τύχει. σάν και φέτο, νά μήν έχει άκόμα άνοιξει ή Βουλή,

Τή φορά αυτή τον «ορίζοντα» τονε θολώνει ο κ. Μπουφίδης, ακολουθούμενος από «μάζα δυσχερησθέντων Κυβερνητικών βουλευτών» οι οποίοι κτλ. είναι πρόθυμοι νά ξεθολώσουν και νά γαληνέψουν τον ορίζοντα στα θά τους δοθούνε τ'α ρουσαφέτια που ζητούν. Και θάν τους δοθούνε, γιατί ή Κυβέρνηση δέν έχει, φαίνεται, ακόμα κέφι νά πέσει και νά δει πρωθυπουργό τ'ο χαριτωμένο κ. Μπουφίδη.

αίστημα· για τούτο και στον πόνο τους ακόμη τους άνοιγε τήν καρδιά, χωρίς νά καταλάβουνε τί τους τήν άνοίγει.

Τήν ήθική δυναμή της ή Κατινούλα πάντα τήν είχε· σάν της ξεγλιστρούτε καμιά φορά κ' έφεβγε, άπλωνε και τήν άρπαζε γλήγορα. Τήν κεριακή που ήρθε ο Άντριάς, ή διαθήκη της, έννοείται, χρυσή, σά νά ξύπνησε πάλε μέσα της τ'ο κουράγιο. Κι ως τόσο τή δεφτέρα και τήν τρίτη, που τή βασάνισε ή φούσκα, δέν κρατήθηκε, τ'ο φώναξε και μπροστά στον Άντρία πώς φτάνει της πιά, πώς θέλει, θέλει νά πεθάνη.

(άκολουθεί)

ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

Στήν τόση κίνηση που τ'ο φετεινό καλοκαίρι έγινε γύρω σέ έργα, σέ συγγραφείς, και σέ ήθοποιούς, ή κριτική των έφημερίδων, ή εύκολη ρεπορτερίστικη κριτική,μίλησε κάμποσο, θορύβησε αρκετά, και μπορούμε εξαίρετα νά πούμε πώς δέ φειδωλεύτηκε καθόλου σ' επαίνους, σέ θαμασμούς, και τ'ε λιθανίσματα. Έκανε πολύ καλά και δέν είμαστε βέβαια έμεις που θά τήν κατηγορήσουμε. Η κριτική των έφημερίδων τέτοια πάντα στάθηκε κι' ούτε μπορεί εΐσως κι' ούτε πρέπει νά είναι αλλιώτικη. Οι λίγες γραμμές που ο τύπος μας αφιερώνει στο θέατρο, δέν άρκούνε για συστηματική κρίση μ'όλα τ'α στοιχεία της φιλολογικής ανάλυσης ενός έργου. Ύστερα κ' οι άνθρωποι που καταπιάνονται τέτοια δουλειά δέν έχουν τ'α εφόδια που απαιτούνται· είναι δημοσιογράφοι σκέτοι χωρίς τή φιλολογική μόρφωση τήν άπαραίτητη. Στόν τόπο μας έχουν πολύ μπερδευτεί τ'α όρια της δημοσιογραφίας και της φιλολογίας ώστε νά μή γίνεται καμιά σκεδόν διάκριση στις δυό αυτές ιδιότητες. Κάποτε κι' αυτοί ακόμα οι ρεπορτερ νομίζουν πώς δουλειά τους είναι ή κριτική ενός έργου, όπως δουλειά τους είναι ή μεταφορά εϊδήσεων άπ' τήν άστυνομία στα γραφεία της έφημερίδας. Βλέπετε, έχουν τόση σκίση τ'α δυό αυτά πράματα. Γι' αυτό τ'ο λόγο έχω τήν ιδέα πώς καλλή κάνουν οι άνθρωποι κι' αντί νά κρίνουν περιορίζονται μόνο νά λιθανίζουν άδιάκοπα συγγραφείς, έργα και ήθοποιούς, αφού ούτε συγγραφείς είδαν ή διάβασαν καλλίτερους, ούτε ήθοποιούς άκουσαν. Η κριτική των Έλληνικών έφημερίδων άναγκαστικά τέτοια είναι και τέτοια θά μείνη όσο οι στήλες τους είναι χωράρια άδέσποτα όπου ο καθένας τους λεύτερα όργώνει.

*

Υπάρχουν όμως και κριτικές που δημοσιεύτηκαν σέ περιοδικά με τήν υπογραφή γνωστών λογογράφων, που έχουν βέβαια όλη τή φιλολογική μόρφωση που απαιτείται για τήν κρίση ενός έργου. Κι' αυτές όμως δέ φειδωλεύτηκαν σέ λιθανίσματα, κι' αυτές άνακήρυξαν μεγάλους συγγραφείς, κι' αυτές έκριναν χωρίς νά κρίνουν. Δέ μιλω έδώ για έργα ούτε για συγγραφείς· δέ γνωρίζω κανένα συγγραφέα ούτε μ'ένδιαφέρει κανένα έργο. Ο λόγος είναι για κριτικές. Μπορεί οι συγγραφείς νά είναι μεγάλοι και τ'α έργα τους άριστουργήματα. Αυτό θά μάς τ'ο π'θ θά μάς τ'ο άποδείξη βέβαια ο κριτικός. Οι κρίσεις όμως που διαβάσαμε, τέτοιο πράμα δέ μάς τ'ο άποδείξαν, μάς τ'ο περιγράφανε μόνο. Σ' άλλους τόπους λιγώτερο σφούς και μεγάλους, σέ τόπους που άφθνη είναι ή φιλολογική παραγωγή, και που ανάμεσα σέ πλήθος των βιβλίων και των θεάτρων ο άναγνώστης ή ο θεατής βρίσκειται σ' άπορία ποιο βιβλίο νά διαβάση, ή ποιο θεατρικό έργο νά πάη νά δ'η, βγαίνει ο κριτικός, που δουλειά του είναι πολλά νά διαβάξη και πολλά νά βλέπη, και τού λέει, τού υποδείχνει τί πρέπει νά διαβάση και τί πρέπει νά δ'η, άποδείχνοντας συνάμα και τ'ο γιατί. Μ' άλλα λόγια ο ξένος κριτικός που θά γράψη τή γνώμη του, καταδέχεται νά τή δικαιολογήση και νά εκθέση ολόκληρη τή σειρά των σκέψεων που τον έφεραν σέ τούτο ή σέ κείνο τ'ο συμπέρασμα. Έδώ όμως ένα τέτοιο πράμα πουθενά δέ γίνεται. Οι δικοί μας κριτικοί (ο λόγος για τους θεατρικούς) πετούν έτσι τήν άτομική τους γνώμη σάν αξίωμα, περιγράφουν τήν ύπόθεση του έργου, και κλείνουν τήν κρίση τους μ' έπιφωνήματα θαμασμού ή με εϊρωνικά άστεία. Έτσι νομίζουν πώς έγραψαν κριτικές. Η ανάλυση της ψυχής ενός έργου, τού έσωτερικού συνδέσμου που ένώνει τή ζωή των ήρώων του, των μεγάλων κοινωνικών ζητημάτων που

μπορεί νά άγγίζει, της ψυχολογίας του και της ήθικης του, ή εξέταση της πλοκής και της δραματικής του τέχνης, τού διαλόγου, όλ' αυτά είναι άγνωστα στή θεατρική μας κριτική.

*

Θεατρικά έργα στην Ελλάδα δέν υπάρχουν εΐσως και γι' αυτό δέν υπάρχει κριτική. Είναι μια ιδέα κι' αυτή! Μα πρώτα εϊν' αλήθεια πώς θεατρικά έργα, μ' όλη τή σημασία της λέξης, δέν υπάρχουν; Τ'ο βέβαιο είναι πώς ενώ σ' όλα τ'α είδη του λόγου ή νεοελληνική φιλολογία έκανε σπουδαία βήματα και πώς υπάρχουν έργα που θά τ'α ζήλευε ή εκλεχτότερη παραγωγή άλλων εθνών, τ'ο θέατρο καθόλου ή ελάχιστα προχώρησε. Κι' ο λόγος είναι πώς τ'α καλύτερα, τ'α υγιέστερα στοιχεία της φιλολογίας μας, έμειναν πάντα μακριά άπ' τή σκηνή σάν κάποιος άόρατος κίντυνος νά τ' άπειλούσε. Τ'ο θέατρο τρομάζει, αυτή είναι ή αλήθεια. Ένα σκηνικό έργο παρουσιάζεται τολμηρά και θρασύ νά ζητήσει άμέτως τήν άπόδειξη της έπιτυχίας, ενώ τ'ο βιβλίο μόλις φανερώνεται σεμνό και δειλό κι' άφίεται στο πέρας του χρόνου για νά πάρη τή σφραγίδα της ζωής. Τέτοια ιδέα, τέτοιος φόβος ΐσως, κράτησε μακριά άπ' τ'ο θέατρο πρόσωπα σεβαστά και μεγάλη πιά στή φιλολογία, ενώ παλι άλλοι άπ' τους έπιτήδειους ώρμησαν, τ'ο κυριέψαν, τ'ο κατέλαβαν, όργιάσαν κ' εξακολούθησαν νά όργιάζουν. Η ιστορία κ' ή πατρίδα εϊταν τ'α μόνα τους φιλολογικά εφόδια. Κι' αυτά φτάνουν για τήν έπιτυχία τους. Τέτοια έργα πώς νά δημιουργήσουν κριτική, αν εϊν' αλήθεια πώς τ'α έργα δημιουργούν τήν κριτική, κι' όχι ή κριτική τους συγγραφείς; Σέ τέτοια έργα έφτανε ή δημοσιογραφική κριτική, τ'α ρεπορτερίστικα λιθανίσματα, ή πρόσκληρη δόξα κ' ή χρηματολογία. Η κριτική είναι άνάγκη, τ'α καλά έργα θά γεννήσουν τήν άνάγκη της καλής, της εκλεχτής κριτικής. Ως τώρα ή άνάγκη αυτή δέν υπήρχε, αφού έργα δέν υπήρχανε, μερικά όμως σημάδια φέτος μάς δείχνουν κάποιον ροδοχάραγμα δραματικής τέχνης στην Ελλάδα και μ' άπορία στρέφουμε γύρω μας νά βρούμε τήν κριτική που θά δείξη και θά μάς άποδείξη ένα μεγάλο έργο που μπορεί άξια νά γεννηθ' αύριο, κ' έμεις ίσως οι άμύητοι σέ κάποια μυστήρια της τέχνης, δέ θά τ'ο αντίληφθούμε.

*

Κάποια σημάδια, λέγοντας παραπανού, έννοούσα τ'α δυό τρία έργα που παραστάθηκαν φέτος; γραμμένα ή από νέους που τώρα μόλις φαίνονται στή φιλολογία, ή από άλλους γνωστούς πιά, μα που πρώτη φορά γράφουν δραματικό έργο. Τ'α έργα αυτά έχουν όλη τήν άδυναμία των πρωτοεϊών και δείχνουν τους συγγραφείς τους ολότελα άνήξερους άπό σκηνή. Τ'ο πράμα εϊναι πολυ φυσικό, ή δραματική τέχνη είναι κάτι ολωσδιόλου ξεχωριστό άπ' τήν έμπνευση. Όταν λέμε δραματική τέχνη, έννοούμε βέβαια τή δύναμη που έχει ο συγγραφέας, στήν πιο αληθινή, στήν πιο φυσική, άναπαράσταση της ζωής μας· στα στενά όρια του τόπου και του χρόνου που τού όρίζει τ'ο θέατρο. Μια τέτοια τέχνη δέν είναι ζήτημα άπλου ταιλέντου. Χρειάζεται κάποια μελέτη και ταχτική παρακολούθηση του θεάτρου. Σ' αυτά πρέπει νά υπάχη πάντα και τ'ο ταλέντο, δέν είναι όμως και τ'ο μόνο συστατικό για τή συγραφή θεατρικού έργου. Κ' είναι μι' αλήθεια αυτή που άποδείχεται θαμάσια σ' όποιον μελετάει τ'α έργα των μεγάλων δραματικών. Στόν Ibsen ποτέ δέν έλειψε ή έμπνευση κι' όμως ή μορφή της δραματικής του τέχνης διαφέρει καταπληχτικά στα τελευταία του έργα άπό τ'α πρώτα. Οι μεγάλες ιδέες του, ή αλήθεια, κ' ή ζωή υπάρ-